

Aastaaruanne 2011

Kokkuvõte

Eesistuja eessõna

Kokkuvõte

Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA) 2011. aasta aruandes on EBA esimese tegevusaasta töö ja saavutuste ülevaade. EBA asutati 1. jaanuaril 2011 vastusena üleskutsele seada Euroopa Liidus sisse paremini lõimitud õigus- ja järelevalveraamistik. EBA on koos riiklike järelevalveasutuste, Euroopa kahe teise järelevalveasutuse (ESA) – Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve (EIOPA) ning Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) –, ühiskomitee ning Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukoguga osa uuest Euroopa Finantsjärelevalve Süsteemist (ESFS).

EBA asutamismäärusega anti EBA-le peale oma eelkäijalt Euroopa Pangandusjärelevalve Komiteelt (CEBS) päritud kohustuste arvukalt mitmesuguseid ülesandeid, mille kõigi lõppeesmärk on säilitada finantsstabiilsus ja tagada kogu finantssüsteemi usaldusväärsus ning kaitsta finantsteenuste tarbijaid.

EBA alustas tegevust hoogsalt. EBA eesistuja mainis sissejuhatuses, et EBA alustas üsna karmis ja keerulises turukeskkonnas, kus tuli kohe hakata lahendama mitut keerukat küsimust. Uue organisatsiooni ülesehitamisele keskendumine ei olnud lihtne, kui samal ajal tuli lahendada pangandussektori stabiilsust ohustavaid suuri probleeme.

EBA 2011. aasta tööprogrammis sätestatud eesmärgid ja tegevus hõlmasid kolme põhivaldkonda: **õigusloome**, **riskianalüüs** ja **toimingud**, mille eesmärk on anda EBA-le **tarbijakaitse** ülesanne.

Õigusloometegevuses keskendus EBA Euroopa ühtsetele eeskirjadele aluse panemisele. See on täiesti ühtlustatud eeskirjade kogum, mis on siduv ja otseselt jõustatav kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides. Ülesanne on suur, sest lähiaastail peab valmima üle 100 siduva tehnilise standardi ja 1. jaanuariks 2013 tuleb välja anda ligikaudu 40 standardit. EBA tegi kogu 2011. aasta vältel ettevalmistusi mitme siduva tehnilise standardi väljatöötamiseks sellistes tähtsates valdkondades nagu omavahendid ja likviidsus, juhindudes Euroopa Komisjoni 2011. aasta juulis esitatud ettepanekutest neljanda kapitalinõuete direktiivi ja kapitalinõuete määruse kohta. Siduvate standardite ettevalmistamise kõrval koostas EBA suuniseid, mis käsitlevad kolmanda kapitalinõuete direktiivi mitmesuguseid aspekte, nt asutusesisest juhtimist, täiustatud mõõtmismudelil põhineva meetodi laiendamist ja muutmist, palgaandmete kogumist, stressiolukorra VaR riskiväärtust ning täiendavate makseviivituste ja reitingute liikumise riskiga seotud tasusid.

Riskianalüüsi valdkonnas keskenduti peamiselt Euroopa finantsturgude olukorra halvenemisest tingitud probleemidele. EBA jätkas ka Euroopa Liidu pangandussektori riskide ja puuduste korrapärasest kontrollimist, hindamist ja analüüsimist. Samuti pühendus EBA rohkem sellele, et muuta poliitikategevuse ja järelevalvekolleegiumite aktiivse osaluse abil tõhusamaks ja tulemuslikumaks riiklike pangandusjärelevalveasutuste koostöö.

Riskianalüüsitegevuse olulisim osa oli 2011. aastal ühtset ebasoodsat stsenaariumi sisaldava ja ühtset metoodikat järgiva üleeuroopalise stressitesti tegemine 91 pangast koosnevale valimile. Testi korraldamine osutus osalenud pankadele väga tugevaks stiimuliks, mis innustas neid võtma märkimisväärseid meetmeid, et vältida langemist allapoole esimese taseme põhikapitali määra 5% miinimumnõuet, ning hankima 2011. aasta nelja esimese kuu jooksul ligikaudu 50 miljardi euro väärtuses lisakapitali, et valmistuda ühiselt kokku lepitud kapitalikünnise järgimiseks. Ehkki suuri edusamme tehti ka avalikustamise ja kvaliteedi tagamise valdkonnas, jäi põhieesmärk – Euroopa pangandussektori usaldusväärsuse taastamine – saavutamata, kuivõrd riigivõlakriis laienes üha rohkematesse riikidesse. Peale selle oli paljudel Euroopa Liidu pankadel, eelkõige majanduskriisis olevates riikides, suuri rahastamisprobleeme. Pärast Rahvusvahelise Valuutafondi ja Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu märguandeid tegi EBA Euroopa tasandil kokku lepitud paketi osana

ettepaneku meetmete kohta, millega tugevdada pankade kapitalisatsiooni taset ja julgustada võtma rahastamisturul taas kasutusele leebemad tingimused. Seejärel, pärast usaldusväärse hinnangu andmist pankade riskide kohta Euroopa Liidu liikmesriikides, kiideti heaks ametlik soovitus, milles nõuti pankadelt kapitalipuhvri loomist, et jõuda 2012. aasta juuni lõpuks kõrgeima kvaliteediga kapitalil (CT1) põhineva kapitali adekvaatsuse määrani 9%.

Tarbijakaitstes keskendus EBA peamiselt hüpoteeklaenudele ja teistele tarbimislauuvormidele ning küsimustele, mida täheldati näiteks seoses laenuvahendajate rolli, enne lepingu sõlmimist tarbijatele esitatava teabe läbipaistvuse ja selguse ning krediivõimelisuse hindamisega.

Koos kolme Euroopa järelevalveasutuse asutamisega loodi korrapärase koostöö jaoks ka ühiskomitee. Ühiskomitee arutas korduvalt valdkondlikke ja valdkonnaüleseid riskihindamisaruandeid ning võimalikke tegutsemissuundi, pidades silmas turu arengut. Need tegutsemissuunad käsitlesid järgmisi valdkondi: finantskonglomeraatide, raamatupidamise ja auditeerimise järelevalve, finantssüsteemi valdkonnaüleste muutuste, riskide ja ohtude mikrousaldatavuse analüüs, rahapesuvastased meetmed ja tarbijakaitse. 2011. aastal esitati Euroopa poliitikakujundajatele esimesed ühised riskiaruanded.

EBA tegevuse intensiivistamisel ja institutsioonilise suutlikkuse suurendamisel on olnud EBA esimesel tegevusaastal väga suur roll. 2011. aastal tegi EBA märkimisväärseid edusamme, viies oma finants- ja personalihalduse, hankemenetlused, IT-taristu ja teavitustegevuse kooskõlla asjakohaste Euroopa Liidu õigusaktide nõuete ja heade tavadega.

Eesistuja eessõna

Mul on au esitleda Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA) esimest aastaaruannet, milles võetakse kokku EBA esimesel tegevusaastal tehtud töö.

EBA asutamine 1. jaanuaril 2011 tähendas suurt muudatust Euroopa Liidu institutsioonilises ülesehituses, sest sellega reageeriti tungivale vajadusele teha Euroopa Liidu õigus- ja järelevalveraamistiku paremal lõimimisel nähtavaid edusamme. EBA eelkäija Euroopa Pangandusjärelevalve Komitee (CEBS) oli juba teinud suurema ühtlustamise nimel suure töö, ent komitee piiratud volitused ei võimaldanud riiklike asutuste igapäevast tegevust oluliselt mõjutada. Enne EBA asutamist oli üks peamisi puudusi kahtlemata komitee suutmatust võtta ja kooskõlastada poliitikameetmeid Euroopa Liidus. Kriisi tekkimise ja süvenemisega Euroopas muutus teravamaks ka vajadus astuda otsustav samm Euroopa Liidu finantsturgude suurema ja tõhusama lõimise poole.

EBA asutamismäärusega anti EBA-le peale oma eelkäijalt CEBS-ilt päritud kohustuste ka rohkesti muid ülesandeid, mille kõigi lõppeesmärk on säilitada finantsstabiilsus ja tagada kogu finantsüsteemi usaldusväärsus ning kaitsta piisavalt finantsteenuste tarbijaid.

Alustasime üsna karmis ja keerulises turukeskkonnas, kus tuli kohe hakata lahendama mitut keerukat küsimust. Uue organisatsiooni ülesehitamisele keskenduda ei olnud lihtne, kui samal ajal tuli lahendada pangandussektori stabiilsust ohustavaid probleeme. Turu nõudlus kooskõlastatud meetmete järele, millega taastada usk Euroopa Liidu pankade vastupidavusse, on olnud alati väga suur. Meie esimene saavutus oli üleeuroopaline stressitest, mille korraldasime koos riiklike järelevalveasutustega, et hinnata 21 riigi 90 pangast koosneva suure valimi vastupidavust ebasoodsa, kuid usutava stsenaariumi korral. Stressitesti tulemuste avaldamine 2011. aasta juulis tõi turul kaasa enneolematu läbipaistvuse ja avalikustamise (iga panga kohta esitati ligikaudu 3200 andmepunkti), mis aitas leevendada investorite muret seoses pankade avatusega riskile. Stressitest osutus osalenud pankadele väga tugevaks stiimuliks, mis innustas neid võtma märkimisväärsed meetmeid, et vältida langemist allapoole ettenähtud 5% miinimumnõuet (esimese taseme põhikapitali (CT1) määra suhe riskiga kaalutud varadesse), ning suurendama 2011. aasta nelja esimese kuu jooksul esimese taseme põhikapitali kokku ligikaudu 50 miljardi euro võrra. Stressitest korraldati väga jõuliselt, mis tagas ühtsed tulemused ja tänu vastastikuse hindamise kolmele voorule kokkulepitud meetodika rakendamise.

Sellegipoolest tuleb tunnistada, et kuna euroalal puhkes riigivõlakriis, ei suudetud taastada stressitestiga usku Euroopa Liidu pankade vastupidavusse. Finantskriis jõudis uude etappi augustis, kui riigivõlgade jätkusuutlikkuse probleemid, mis mõnes euroala riigis üha suurenesid, põhjustasid pangandus- ja pikaajalise rahastamise turu olulise kahanemise. Investorid hakkasid hindama Euroopa pankade tugevust neid toetava riigi krediitvaliteedi põhjal. Pankade kapitalipositsiooni mõõtmiseks hinnati nende turuhindadega seotud riiginõudeid, olenemata nende asukohast raamatupidamisarvestuse mõttes. Meile kangustus ebasoodne vastastikmõju: riikide olukorra halvenemine tõi kaasa pankade rahakriisi, see vallandas omakorda finantsvõimenduse korratu vähendamise, mis ähvardas kahjustada majanduskasvu prognoosi ja kahjustas ka riikide eelarveseisu. Samuti tegime vastusena Rahvusvahelise Valuutafondi ja Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu soovitudele Euroopa tasandil kokku lepitud paketi osana ettepaneku meetmete kohta, millega tugevdada pankade kapitalisatsiooni taset ja julgustada võtma rahastamisturul taas kasutusele leebemad tingimused. Pärast usaldusväärse hinnangu andmist pankade riskide kohta Euroopa Liidu liikmesriikides kiitsime heaks soovitusi, milles nõuti pankadelt kapitalipuhvri loomist, et

jõuda 2012. aasta juuni lõpuks kõrgeima kvaliteediga kapitalil (CT1) põhineva kapitali adekvaatsuse määrani 9%.

Õigusloometegevuses sai EBA keskse rolli Euroopa ühtsetele eeskirjadele aluse panemisele. See on täiesti ühtlustatud eeskirjade kogum, mis on siduv ja otseselt jõustatav kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides. Kriisi puhkedes osutus see de Larosière'i rühma käivitatud ühtsete eeskirjade projekt ühtse turu tugevdamist ja stabiliseerimist silmas pidades väga oluliseks. EBA esimestel tegevuskuudel saadud kogemused on näidanud, et Euroopa Liidu liikmesriikide õigusraamistikud on endiselt väga erinevad, mis muudab konkurentsiolekorda väga killustatuks ja ebaühtlaseks. G20 heaks kiidetud reformide elluviimiseks sisse seatud uus õigusraamistik annab meile hea võimaluse liikuda ühtsete eeskirjade koostamise poole. Kooskõlas ettepanekuga võtta vastu kapitalinõuete direktiiv ja kapitalinõuete määrus (nn CRD4-CRR) oleme alustanud ettevalmistusi, et koostada siduvad tehnilised standardid, millega määratletakse ja täpsustatakse ühtsel viisil Euroopa õigusaktide sisu, kasutades selleks kogu ühtsel turul vahetult kohaldatavat määrust. ülesanne on suur, sest lähiaastail peab valmima üle 100 siduva tehnilise standardi ja 1. jaanuariks 2013 tuleb välja anda ligikaudu 40 standardit. Esimeste standardite kõige tähtsamad eesmärgid on töötada välja kapitali määratluse tehnilised aspektid ja teha ettevalmistusi likviidsuskattekordaja kehtestamise kontrollimiseks.

Meie tulevik on endiselt probleemiderohke, kuid olen kindel, et suudame jätkata esimese tegevusaasta saavutustele tuginedes edukalt. On tõsi, et oleme juba alates esimestest tegevuskuudest teinud otsuseid valdkondades, kus puudus konsensus, ja oleme tõestanud, et tõeline Euroopa lähenemisviis on olemas. Edu ei tule iseenesest, vaid nõuab suuri jõupingutusi ning paljude inimeste ja asutuste tahet. Soovin tänada kõiki riiklike järelevalveasutusi ja meie järelevalvenõukogu liikmeid pideva toetuse eest, ka olukorras, kus meil on tulnud lahendada väga vastuolulisi küsimusi. Stressitestide ja korrapäraste riskihindamiste valdkonnas ning õigus- ja rakendusstandardite koostamisel tehtud töö ei oleks olnud ilma riiklike asutuste ekspertide koostöö ja panuseta võimalik. Olen veendunud, et EBA ja uue institutsioonilise raamistiku edu sõltub tulevikus väga palju meie suutlikkusest toimida koos riiklike järelevalvajatega ühise süsteemina.